

Täysistunto

Torstai 23.11.2023 klo 15.59—20.04

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 21/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 4/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Puisto, esittelypuheen vuoro.

Keskustelu

18.32 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on talousvaliokunnan mietintö koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta. Esittelen mietinnön.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annettua lakia sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksista annettua lakia. Ensin mainittuun lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi ympäristövaikutusten arviomenettelyä edellyttävien sähkölinjojen ja kaasun, öljyn ja kemikaalien siirtoputkien johtoreitin valintaa ja hankkeen toteuttamistapaa koskevat säännökset, jotka täydentäisivät kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukaista lupaharkintaa. Kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annettuun lakiin tehtäisiin tästä johtuvat muutokset.

Ehdotuksen taustalla on tarve täydentää tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia koskevan direktiivin kansallista täytäntöönpanoa. Suomi vastaanotti komissiolta vuonna 2019 virallisen huomautuksen, jossa komissio katsoi, ettei useita direktiivin säännöksiä ole pantu asianmukaisesti täytäntöön. Puutteet koskevat muun muassa ympäristövaikutusten arviointimenettelyn eli yva-menettelyn soveltamisalan määräytymistä, yva-menettelyn tulosten huomioon ottamista lupamenettelyissä sekä päätösten perustelemiseen ja muutoksenhakuoikeuteen liittyviä kysymyksiä. Komissio katsoi Suomen kansallisen sääntelyn olevan puutteellista osin myös ympäristövaikutusten arviointimenettelyn piirissä olevien sähkölinjojen ja kaasun siirtoputkien lupamenettelyiden osalta. Hallituksen esitys vastaa vähäisin muutoksin ja tarkistuksin eduskunnalle annettua ja sittemmin rauennutta hallituksen esitystä 109/2022 vp.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

Valiokunta pitää ehdotettua sääntelyä keskeisiltä osin perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin perusteluin ja muutoksin:

Arvoisa puhemies! Yva-direktiivin sääntely edellyttää, että luvassa on voitava antaa ympäristöä koskevia määräyksiä, määräysten noudattamista on valvottava ja niiden rikkomisesta on määrättävä sanktio. Kyse olisi yva-menettelyn piiriin kuuluvien sähkölinjojen ja siirtoputkien lunastuslupaharkintaa täydentävistä säännöksistä. Lakia sovellettaisiin hankkeisiin, joiden tarkoituksena on rakentaa joko maanpäällinen, jännitteeltään vähintään 220 kilovoltin ja pituudeltaan yli 15 kilometrin mittainen sähköjohto, kaasun, öljyn tai kemikaalien kuljettamiseen tarkoitettu siirtoputki, jonka pituus oli yli 40 kilometriä ja halkaisija 800 millimetriä, tai muu maanpäällinen sähköjohto tai kaasun kuljettamiseen tarkoitettu siirtoputki, jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenetelystä annettua lakia. Näitä hankkeita ei saisi toteuttaa ilman kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain mukaista lunastuslupaa.

Hallituksen esityksen mukaan sähköjohto ja siirtoputki olisi rakennettava teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisella tavalla siten, että ympäristölle ja alueiden käytölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Rakentamisesta ei saisi aiheutua kenellekään enempää vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä. Laissa säädettäisiin erikseen myös saamelaiskulttuurin suojasta.

Sähköjohtoa ja siirtoputkea rakennettaessa olisi myös otettava huomioon asemakaava. Alueella, jolla on voimassa maakuntakaava tai oikeusvaikutteinen yleiskaava, sähköjohdon tai siirtoputken rakentaminen ei saa vaikeuttaa alueen käyttämistä voimassa olevassa kaavassa osoitettuun tarkoitukseen. Lunastuslupapäätöksessä on annettava hankkeesta aiheutuvien haittavaikutusten rajoittamiseksi tarpeelliset määräykset johtoreitistä, hankkeen toteuttamistavasta ja ajankohdasta sekä hankkeen vaikutusten tarkkailemisesta.

Talousvaliokunta pitää kansallisen lainsäädännön muutoksia yva-direktiivin täytäntönnäpön kannalta välttämättöminä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota asiantuntijakuulemisessa esille nousseisiin sekä nyt ehdotettua sääntelyä että laajemminkin lupakäsittelyitä ja niiden yhteensovittamista koskeviin huolenaiheisiin.

Hallituksen esityksessä on todettu, ettei muutoksilla arvioida olevan vaikutusta hankkeiden tai lunastuslupamenettelyssä käsiteltävien asioiden määrään. Lupaharkintaan esitetyt muutokset lisäisivät kuitenkin työtä hakemuksen laatimisvaiheessa, lupamenettelyssä ja mahdollisesti muutoksenhakuvaiheessa. Tästä aiheutuvat kustannukset kohdistuisivat pääasiallisesti toiminnanharjoittajalle. Ehdotettujen säännösten ei ole kuitenkaan arvioitu lisäävän sanottavasti hankkeiden toteuttamiskustannuksia nykyisestä.

Ehdotetun sääntelyn mukaan sähköjohtoa ja siirtoputkea rakennettaessa on otettava huomioon asemakaava. Valiokunta pitää tärkeänä, että arvioitaessa sähköjohdon tai kaasuputken sijoittamista kiinnitetään huomiota asemakaavan keskeisten periaatteiden toteuttamiseen sekä hankkeen edellyttämän alueen ja hankkeen vaikutusalueen käyttämiseen asemakaavassa osoitettuun käyttöön. Sääntely ei saa johtaa tilanteeseen, jossa yhteiskunnallisesti tai puhtaan siirtymän kannalta merkittävä hanke voi estyä tai viivästyä esimerkiksi tilanteissa, joissa hankkeella olisi vain pieniä vaikutuksia asemakaavan toteuttamiseen. Valiokunta korostaa, että ehdotettu säännös mahdollistaa esimerkiksi voimajohtolinjan sijoittamisen asemakaavan aluevarausmerkinnästä ja kaavan määräyksestä riippumatta edellyttäen, että rakentaminen ei estäisi asemakaavan keskeisten periaatteiden ja tarkoituksen toteuttamista, kunnioittaen samalla kuntien valtaa päättää alueensa maankäytöstä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

Ehdotetun sääntelyn vaikutusten osalta keskeinen kritiikki koskee sen mahdollisia vaikutuksia lupamenettelyn keston. Samoin uhkana on nähty, että muutos jatkossa lisääi lunastusluvista muutoksenhakutuomioistuimille jätettävien valitusten määrää sekä niissä käsiteltävien oikeuskysymysten laajuutta. Valiokunta toteaa, että esitetyt lupamääräykset ja jälkivalvonta voivat edellyttää toiminnanharjoittajilta uusia raportointivelvollisuuksia tai muita toimenpiteitä, jotka voivat aiheuttaa lisäkustannuksia.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää keskeisenä investointihankkeiden lupamenettelyiden laaja-alaista sujuvoittamista ja nopeuttamista ja korostaa lupakäsittelyn riittävän resursoinnin, ohjeistuksen ja käsittelyn ennakoitavuuden merkitystä. Samalla varmistettaisiin, ettei esityksellä luoda kansallista sääntelytaakkaa yli EU-sääntelyn asettamien vaatimusten.

Talousvaliokunta pitää keskeisenä myös edistää toimivaa investointiympäristöä ja tasapuolisia kilpailuedellytyksiä EU:n tasolla puhtaan siirtymän edellyttämien investointien turvaamiseksi. Valiokunta korostaa, että sääntelyn vaikutuksia, yhteensopivuutta edellä todettujen tavoitteiden kanssa sekä mahdollisia muutostarpeita on tarkoin seurattava ja arvioitava. Myös ely-keskukselle valvontatehtävään esitettyjen resurssien riittävyys on arvioitava. Nyt käsiteltävä sääntely ei ratkaise esimerkiksi korvausten tasoon liittyviä kysymyksiä, jotka tulevat arvioitaviksi hallitusohjelmaan sisältyvien, lunastuskorvauksia koskevien uudistusten yhteydessä.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä hallitusohjelmaan kirjattua lunastuslain uudistamista omaisuudensuojaa vahvistavalla tavalla. Valiokunnan mielestä myös voimasiirtolinjojen lunastuksesta maksettavia korvauksia tulee parantaa hallitusohjelman mukaisesti, ja valiokunta esittääkin eduskunnan hyväksyttäväksi tähän liittyvän lausumaehdotuksen.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta esittää pykälän 1 momentin säännöstä muutettavaksi siten, että saamelaiden kotiseutualueelle tai koltta-alueelle sijoittuva tai vaikutukseltaan sinne ulottuva hanke ei saisi olennaisesti heikentää saamelaiden oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan ja harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan ja kolttien elinolosuhteita tai mahdollisuuksia harjoittaa kolttalaisissa tarkoitettuja luontaiselinkeinoja koltta-alueella. Pykälän 3 momentin sääntelyä esitetään täsmennettäväksi siten, että lupapäätöksessä asetetut määräykset voisivat liittyä vain merkittäviin haitallisiin vaikutuksiin ja että määräykset rajattaisiin välttämättömiin. Tarkoituksena on muun muassa välttää kansallista lisäsääntelyä.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyy yhden lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi lunastuslain uudistuksen, jolla omaisuudensuojaa vahvistetaan muun muassa korottamalla lunastuskorvauksia.” Mietintöön sisältyy kaksi vastalausetta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Seuraavaksi edustaja Meriluoto.

18.42 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen pääasiallisena tarkoituksena on ehkäistä eräiden sähköjohtojen sekä kaasun, öljyn ja kemikaalien siirtoputkien rakentamisesta ympäristölle aiheutuvia haittoja. EU-komissio on asettanut Suomen rikkomusmenettelyyn, koska useita asiaa koskevan yva-direktiivin säännöksiä ei ole pantu asianmukaisesti täytäntöön. Puutteet koskevat muun muassa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ja muutoksenhakua. Esitys on siten paitsi perusteltu myös välttämätön.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

Talousvaliokunta kuitenkin heikentää mietinnössään hallituksen esitystä sekä saamelaiden alkuperäiskansaoikeuksien toteutumisen että ympäristön kannalta haitallisen toiminnan rajoittamisen osalta. Kun hallituksen esityksessä säädetään, että saamelaisten kotiseutualueelle tai kolttalaueelle sijoittuva tai vaikutuksiltaan sinne ulottuva hanke ei saa vähäistä suuremmassa määrin heikentää saamelaisten oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan ja harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan ja kolttien elinolosuhteita tai mahdollisuuksia harjoittaa kolttalaissa tarkoitettuja luontaiselinkeinoja kolttalaueella, valiokunnan enemmistön kannan mukaan tätä kynnystä nostetaan niin, että hanke ei saa olennaisesti heikentää sanottuja oikeuksia. Tällainen heikennys alkuperäiskansa saamelaisten oikeuksiin ei ole perusteltu, emmekä siten voi sitä kannattaa.

Samalla tavalla valiokunnan enemmistön kanta heikentää hallituksen esityksen säätämää ympäristönsuojelun tasoa. Hallituksen esityksen mukaan lunastuslupapäätöksessä on annettava hankkeesta aiheutuvien haitallisten vaikutusten rajoittamiseksi tarpeelliset määräykset johdon tai putken reitistä, hankkeen toteuttamistavasta ja ajankohdasta sekä hankkeen vaikutusten tarkkailemisesta. Talousvaliokunnan mietinnössä kynnystä lupamääräyksen antamiselle on nostettu niin, että merkittävien haitallisten vaikutusten rajoittamiseksi on mahdollista antaa välttämättömät määräykset. Tämä vaikeuttaa luvitusviranomaisten työtä ja rajaa mahdollisuuksia antaa lupamääräyksiä, joilla hankkeiden haitallisia ympäristövaikutuksia rajoitetaan. Nämä heikennykset ovat perusteettomia ja haitallisia, ja ne tulee perua.

Arvoisa puhemies! Teen vastalauseen 1 mukaiset muutosehdotukset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kulmuni.

18.45 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kuten valiokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuorosta ja itse asiassa äskeisestäkin puheenvuorosta tuli esille, tässä on siis kysymys yva-vaikutusten arviointia koskevan direktiivin kansallisesta toimeenpanosta, josta Suomi on kyllä saanut huomautuksia, että jo sikäli meidän täytyy saattaa tämä asia kuntoon ja voimaan. Pääpiirteissään haluan toki kiittää talousvaliokunnan työskentelyä tässä asiassa.

Ehkä tarkennus vielä tuohon edelliseen puheenvuoroon: alkuperäiskansan oikeuksiaan tähän asiaan liittyen ei ole itse asiassa koskaan aikaisemmin tällä tasolla säädelty. Joten se, että nyt myös siitä säädetään, on ehdottomasti parannus heidän oikeudelliseen asemaansa, ja se on perusteltua.

Mutta sitten tähän laajempaan kuvaan. Monilla ihmisillä menee ehkä sekaisin tämä kyseinen laki eli lunastuslupalaki ja sitten lunastuslaki. Haluankin kiittää talousvaliokunnan enemmistöä siitä, että saimme sinne tärkeän lausuman sitä ajatellen, kun hallitus sitten jossain vaiheessa tuo eduskunnan käsittelyyn myös tuon lunastuslain. Se on pitkään, jo siis 70-luvulla säädetty laki, ja vuosikymmenten myötä siihen on eittämättä jäänyt korvaustasoissa jäämää, joka ei ole enää tämän päivän tasoa vastaava. Ihmiset, keiden maiden kautta menee isoja siirtolinjoja tai pienempiä sähköjohtoja, voimalinjoja, joutuvat kyllä monesti lunastusmenettelyyn, ja korvaukset ovat erittäin pieniä. Joten pidän todella tarpeellisena, että nyt vihdoinkin tällä vaalikaudella tuo asia sitten toivottavasti tulevaisuudessa saadaan kuntoon. Joten se lausuma on kyllä paikallaan, ja siitä olen erittäin tyytyväinen.

Sen sijaan tähän liittyy yksi ongelma, jonka etenkin Kuntaliitto on ottanut esille, ja se liittyy tähän 4 §:ään. Sen sijaan, että asemakaavat ja sitä kautta kunnallinen itsehallinto oli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

si ainoastaan ”otettava huomioon”, teen vastalauseessa 2 olevan pykälämuutosesityksen tuohon 4 §:n 2 momenttiin. Keskustan mielestä näitä sähköjohtoja ja kaasun siirtoputkia ei saisi rakentaa asemakaavan vastaisesti. Tuo momentti jatkuu tuossa meidän vastalauseessamme 2 vielä hieman pidemmästi. Joten teen tämän vastalauseessa 2 olevan pykälämuutosesityksen.

Nämä piuhat ja linjat tietenkin voivat olla hyvin vaihtelevia, siis muutaman kilometrin mittaisia, pienempiä tuulivoimasta tulevia yhteyksiä tai valtavia satojen kilometrien mittaisia voimalinjoja. Joten siksi on tietenkin tärkeää, että tämä isompi, lunastuslakia koskeva kokonaisuudistus saataisiin tällä vaalikaudella aikaiseksi. Talousvaliokunta varmasti sitten perehtyy sen asian käsittelyyn ja odottaa sitä malttamattomana

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hamari.

18.48 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos valiokunnan puheenjohtajalle asian esittelystä. Vihreän energian luvitusten vauhdittaminen on tietysti tärkeä asia, mutta yhtä tärkeää on tietysti arvioida hankkeiden ympäristölle aiheuttamia haittoja.

Valiokunnan mietintö on muuten hyvä, mutta se valitettavasti heikentää hallituksen esitystä saamelaisten oikeuksien osalta sekä ympäristönsuojelun tasoa. Siten kannatan edustaja Meriluodon esittämää vasemmistoliiton esitystä eli vastalauseen 1 mukaisia muutosehdotuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen.

18.48 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Keskustan tekemä vastalause tähän asiaan on erittäin hyvä ja perusteltu, ja sitä lämpimästi kannatan. Totean vielä lisäksi sen, että edustaja Kulmunin esittämä perustelu siitä, että asemakaava-alueella pitäisi noudattaa sitä eikä mennä ohittamaan jotakin kunnan yhteisesti tekemää päätöstä siitä, miten omaa aluetta kehitetään, on ihan tervetullut muutos, ja ajatus on todella hyvä. Toivoisin, että se toteutuisi.

Toinen asia sitten on tämä oikeudenmukaisten korvausten saaminen esimerkiksi sähkölinja-alueilta. Tiedän kotikunnastani yhden tapauksen, jossa yhden samaisen tilan kohdalle sattui kaksi suurjännitelinjaa, ja kun on kysymyksessä pieni tilallinen, niin iso osa hänen tilansa maasta jäi alle, kun uusi sadan kilovoltin linja rakennettiin taas sen saman maanomistajan tilan yli. Hän menetti suurimman osan tilansa metsätuotosta, kun se hakattiin tietenkin aukeaksi, ja korvaus, mikä siitä tulee, on lähinnä muodollinen. Onneksi näihin on tulossa parannusta. Mutta toivoisin, että tulevina vuosina, kun rakennetaan esimerkiksi tuulivoimaa, tästä päästäisiin pikkuisen pidemmälle, sillä tänä päivänä tuulivoiman rakentajilla, jotka lunastavat niitä johtokatuja siitä voimalaitokselta sinne valtakunnan jakeluverkkoon, korvaukset ovat lähinnä muodollisia.

Meillä puhutaan tässä kaupungissa ja tässä talossa hyvin paljon tästä metsäkadosta. Metsäkatoa ei maaseutukunnissa esiinny missään muualla kuin näissä tämmöisissä, joissa rakennetaan näitä johtokatuja esimerkiksi tuulivoiman rakentamisen takia. Siellä on sitä metsäkatoa, mutta täällähän se metsäkato tarkoittaa sitä, että rakennetaan johonkin muuhun tarkoitukseen ja se on ikuisesti menetetty se alue sitten metsämaasta.

Keskustan tekemä esitys tässä vastalauseessa tässä asiassa on hyvä, ja sitä lämpimästi kannatan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kangas.

18.50 **Antti Kangas ps:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitän talousvaliokunnan puheenjohtajaa erittäin asiantuntevasta esittelystä. Talousvaliokunnan mietintö aiheesta on mielestäni erittäin perusteltu ja hyvä.

En voi jakaa vasemmistoliiton huolta saamelaiden oikeuksista. Aiemmin tätä saamelaisasiaa ei oltu huomioitu lainkaan, ja nyt se siellä huomioidaan. Meidän täytyy muistaa se, että saamelaisten oikeudet ovat tärkeitä, mutta saamelaisalueesta ei tietääkseni Suomen laissa ole kuitenkaan tehty ulkoilmamuseota, mitä nyt kaikesta päätellen oppositiopuolueet joka lakivalmistelussa haluavat tehdä.

Lisäksi muistuttaisin vasemmistoa siitä, että kaikki rakentaminen sisältää ympäristövaikutuksia, kaikissa rakennushankkeissa on haitallisia ympäristövaikutuksia. Se on aivan sama, mitä rakennetaan, niin aina tulee vähäistä merkittävämpää haittaa ympäristölle. Se, kuinka se lakiteknisesti sanotaan, on toinen asia, mutta käytäntö on tämä.

Tämä muutos oli välttämätön vuonna 2019 annetun rikkomusmenettelyn johdosta. Meillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin säätää tämä laki, ja sen sisältö on kuitenkin olennainen parannus entiseen, joten tuen mietinnön sisältöä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari.

18.52 **Anne Kalmari kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kannatan lämpimästi edustaja Kulmunin vastalause-esitystä.

Ihmettelen sitä, että kun perussuomalaiset maakunnissa ovat antaneet ymmärtää, että he ovat niittenkin kansalaisten puolella, jotka tuulivoiman haitat näkevät, niin nyt edes kuntien asemakaavoituksella, kuntien yhteisellä päätöksellä, ei olisi mitään merkitystä siinä, miten siirtolinjat sijoitetaan. Se on hyvä, jos mennään enempi kohti maakaapelointia, mutta nämähän ovat juuri niitä asioita, mitä kaavapäätöksissä voidaan määrittää, ja jos kunnilla ei enää ole mahdollisuutta tehdä tällaisia, niin me mennään sillä vanhalla siirtolinjakäytännöllä, joka on sieltä vuosikymmenten takaa, jolloin lunastuskorvaukset ovat muutamia satoja euroja hehtaarilta. Jokainen teistä voi kuvitella, että jos teillä on kaupungissa hehtaarin tontti ja joku pakkolunastaisi sen muutamalla satasella, niin miltä tuntuisi — ihan järkyttävää omaisuuden ryöstöä. Tämä on perua siltä ajalta, kun ihmiset halusivat sähkön koteihinsa. He olivat valmiita antamaan linjan pohjat ilman edestä, jopa toivat omat puut metsästä, että ne sähköt sinne saatiin. Mutta nythän on kyse ylikansallisista yhtiöistä, jotka tahkoavat miljardivoittoja näistä tuulivoimapuistoista. Se olisi oikein ja kohtuullista, että paikalliset voisivat vaikuttaa.

Ja toivon myöskin, että jossain vaiheessa tulee se teidän lupaamanne tuulivoimalaki, jossa sitten näitä korvauksia asianmukaisesti käsitellään. Pelkällä lunastuslain muutoksella, 10 tai 20 prosenttia näihin hintoihin, kun siellä ei juuri kasvuarvoakaan metsästä huomioida, ei ole mitään merkitystä, vaan sillä, että siitä olisi erillissopimukset, aivan kuten tuulipuistoalueilta. Tämä vähentäisi paljon sitä epäluottamusta, mitä tuulivoimaa kohtaan maaseudulla on, ja välttyttäisiin myös ristiriidoilta.

Muutoin laki on oikein hyvä, mutta kannatan tätä edustaja Kulmunin esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vestman.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

18.54 **Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Kiitos talousvaliokunnan puheenjohtajalle asian eli mietinnön esittelystä.

Tässä ollaan siis muuttamassa lunastuslupalakeja siten, että sillä vastataan siihen komission tulkintaan, mitä yva-direktiivi vaatii ja jonka itse asiassa edellinen hallitus on ymmärtääkseni hyväksynyt. Tämä laki on edellisen hallituksen häntiä. Direktiivin sääntely siis edellyttäisi sitä, että luvassa on voitava antaa ympäristöä koskevia määräyksiä. Suomessa on nyt valittu tavaksi nämä velvoitteet toteuttaa siten, että tämä määräystenantomahdollisuus tuodaan tuonne lunastuslupalakiin.

Kuten edellisistä puheenvuoroista on käynyt ilmi, niin talousvaliokunta teki tärkeitä muutoksia siihen hallituksen esitykseen, eli itse asiassa alun perin Marinin hallituksen esitykseen, joka täällä eduskunnassa viime kauden lopussa pääsi raukeamaan. Nämä muutokset ovat tärkeitä sen takia, että emme tietenkään halua aiheuttaa ylimääräistä hallinnollista taakkaa, joka mahdollisesti sitten vaikeuttaisi näitä puhtaan energian investointeja.

Nämä kolme tärkeätä muutosta, joita talousvaliokunta tuonne lakiesitykseen esittää, ovat ensinnäkin tosiaan se, että lupaehdot rajoitettaisiin näihin merkittäviin, haitallisiin ympäristövaikutuksiin, eli se yva-direktiivin minimitaso täytetään. Toiseksi nämä lupaehdot rajoitetaan välttämättömiin lupaehtoihin. Kolmanneksi tosiaan muutos suhteessa hallituksen esitykseen tulisi siihen, että saamelaiden oikeuksia koskevaa säännöstä täsmennetään koskemaan nimenomaan hankkeita, jotka voisivat olennaisesti heikentää saamelaiden ja kolttien oikeuksia. Kuten monista edellisistä puheenvuoroista on käynyt ilmi, tämä saamelaisoikeuksia koskeva säännös on siis parannus nykytilaan, ei lainkaan heikennys, kuten tuossa joku edustaja taisi aivan virheellisesti väittää.

Haluan myös korjata sitä edustajan edellä esittämää väitettä, jonka mukaan tämä laki ajaisi suoraan asemakaavan yli ja sen kunnan tahtotilan yli. Tämähän ei pidä paikkaansa. Tässä valiokunnan mietinnön mukaisessa pykälämuotoilussa sanotaan, että ”sähköjohtoja ja siirtoputkea rakennettaessa on otettava huomioon asemakaava” — on otettava huomioon. Se on tällaisessa oikeusharkintaisessa muodossa, ja nähdäkseni se kyllä kunnan itsehallintoa turvaa.

Lopuksi vielä kiinnitän huomiota siihen valiokunnan lausumaesitykseen, jossa tuetaan hallitusohjelman kirjausta siitä, että lunastuskorvauksia korotetaan. On todella aika siihen, että Suomessa ruvetaan suojaamaan omaisuutta tehokkaammin ja siirrytään täyden korvauksen menettelyyn. Ja on todella hienoa, että keskustan edustajat täällä tälle hallitusohjelman linjaukselle antavat tukensa. Kuten edustaja Kulmuni aivan oikein kuvasi, niin lunastuslaki on vanhentunut näiden korvausten määräysperusteiden osalta. Tämä laki on todella sieltä 70-luvulta ja vaatii päivitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Haluaako edustaja Meriluoto käyttää vastauspuheenvuoron tähän?

18.58 **Laura Meriluoto vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vain.

Se hyvä puoli on, kun kirjoittaa omat puheensa joskus etukäteen, niin ei tarvitse edes videolta tarkistaa, mitä on sanonut. Eli toisin kuin edustaja sanoi, niin en väittänyt, että tulisi heikennyksiä nykytilanteeseen, vaan sanoin, että talousvaliokunta heikentää mietinnössään hallituksen esitystä. Ja näinhän tässä nyt näiden lukemieni perusteiden perusteella on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

tapahtumassa suhteessa saamelaisten oikeuksiin ja ympäristön kannalta haitallisen toiminnan rajoittamisen osalta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kangas.

18.58 **Antti Kangas ps:** Kiitos, rouva puhemies! Olisin halunnut tähdentää sellaista asiaa, mikä keskustan riveistä tuli, että asemakaavalla tulisi voida ohjailla johtokäytävien sijaintia. Meidän kaikkien tässä salissa tulisi tietää se, että kaikkia johtokäytäviä ei voida asemakaavoituksella säätää. Siitä tulisi äärimmäisen raskas menettely. Se, että laki velvoittaa otamaan huomioon asemakaavan, on hyvin painokas ja velvoittava mietintö. Se luo painetta ottaa se asia huomioon. Mikäli me vaadittaisiin sitä, että asemakaavalla säädettäisiin johtokäytävien määrä, se lisäisi valtavasti byrokratiaa, valtavasti hallinnollista taakkaa, valtavasti kustannuksia ja hidastaisi luvitusta.

Lisäksi haluaisin tähdentää sitä, että tämä ei ole lunastuslain uudistus. Tämä on lunastuslupalain uudistus. Nämä termit menevät keskustelussa hyvin usein sekaisin, ja on erittäin tärkeää — mihin talousvaliokuntakin otti kantaa — että lunastuslaki itsessään uudistetaan mahdollisimman pian. Mutta se ei ole tämä laki. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kulmuni.

19.00 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa puhemies! Perustelen vielä hetken tätä meidän vastalauseessa 2 olevaa pykälämuutosesitystämme ja miksi sen tein, koska kyllä keskustassa tämä asia nähdään nyt ennen kaikkea kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta. Onhan tietenkin hieman erikoista, että se lausunnoilla ollut versio oli siis sen kaltainen, jossa tosiaan sanottiin, että sähköjohtojen ja kaasun siirtoputkea ”ei saa rakentaa asemakaavan vastaisesti”, mutta sitten kuitenkin eduskuntaan tuli versio, jossa tämä on muuttunut muotoon, että ”on otettava huomioon asemakaava”. Joku voi pitää tätä ajatusta semanttisesti pieneenä, mutta kyllä minusta sillä on kansanvallan ja kunnallisen itsehallinnon ja lähidemokratian periaatteiden näkökulmasta aika isokin merkitys. Jos todella kävisi niin, että kunta ja valtio ajautuisivat konfliktiin siitä asiasta, että no, saako jotakin siirtoyhtiötä tai -linjaa miten rakentaa, ja jos kunta olisi asiasta eri mieltä, niin valtioneuvostolla olisi siis mahdollisuus kunnan mielipiteistä huolimatta rakentaa se, jos se ei kuitenkaan sotisi perustavanlaatuisella tavalla sitä asemakaavaa vastaan. Teoriassa ilman tätä keskustan muutosesityksen menestymistä tässä nykyisessä talousvaliokunnan enemmistön mallissa kunta tulisi jyrättyä valtion toimesta, ja en voi tietenkään pitää sitä lähidemokratian kannalta ollenkaan hyvänä ja kunnallisen itsehallinnon kannalta perusteltuna.

Lisäksi kannattaa muistaa, että meillä on olemassa myös vastaavan kaltaista lainsäädäntöä. Meillä esimerkiksi maanteihin liittyen asemakaavan vastaisesti ei saa rakentaa ilman kunnan suostumusta, energialaitoksia ei saa sijoittaa asemakaavan vastaisesti, joten minun mielestäni tämä olisi ollut kyllä loogista ja kronologista tehdä vähän samalla periaatteella kuin esimerkiksi siihen saamelaiskohtaan teimme tämän muutoksen, että ”ei saa olennaisesti heikentää”, koska se on se sama logiikka, mikä on vaikkapa kaivoslaissa olemassa.

Pidän kyllä tavattoman tärkeänä, että myös Ylä-Lapissa ja saamelaisten kotiseutualueella on olemassa hyvät siirtoyhteydet ja on olemassa sähköä, koska sitä tarvitsevat nykypäivän arkielämässä aivan kaikki, myös perinteisten elinkeinojen harjoittajat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

Joten siksi halusin käyttää vielä tämän toisen puheenvuoron perustellakseni tätä meidän vastalauseessa 2 olevaa pykälämuutosesitystä, koska minusta se turvaisi kunnallisen itsehallinnon paremmin kuin nyt tämä talousvaliokunnan enemmistön esittämä kanta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Hamari.

19.02 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Sen verran myös vastaan edustaja Vestmanin puheenvuoroon, että hallituksen esitykseen on tullut heikennys, vaikka esitys sinänsä on parannus. Hallituksen esitys on perusteltu ja tervetullut, ja mietinnöstähän pääsääntöisesti olimme samaa mieltä. — Että ainoastaan tämä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Vestman.

19.03 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Kiitos, edustaja Hamari, tästä rehellisestä puheenvuorosta. Juuri näin, tämä lakiesitys on parannus alkuperäiskansan oikeuksiin suhteessa nykyiseen oikeustilaan. Se on riidattomasti näin.

Puhemies! Tämä lakiesitys on minun mielestäni tyyppitilanne siitä, että kun Suomessa näitä EU-direktiivien velvoitteita pannaan täytäntöön, niin sinne aina laitetaan jotain Suomi-lisää. Tähän on havahduttu jo edellisellä kaudella, ja meillä on tuolla talousvaliokunnassa muitakin lakiesityksiä käsittelyssä, joissa on samantyyppistä ongelmaa — siis että hallituksen esityksessä sanotaan alun perin, että tämä laki on säädettävä, koska direktiivi velvoittaa, ja sitten, kun sitä asiaa ruvetaan siellä valiokunnassa tutkimaan, niin havaitaan, että itse asiassa tässä ollaan menty yli sen, mitä direktiivi minimissään edellyttää. Ajattelen, että tämä on semmoinen suomalaista lainvalmistelua vaivaava piirre, joka olisi hyvä korjata. Ei meidän ehdoin tahdoin tarvitse EU-velvoitteita implementoitaessa laittaa sinne tällaista Suomi-lisää, joka sitten näyttäytyy meidän yrityksille, elinkeinoelämälle, ylimääräisenä hallinnollisena taakkana.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja edustaja Kalmari.

19.04 Anne Kalmari kesk: Arvoisa rouva puhemies! On tilanteita, joissa tätä lunastuslupalakia tullaan käyttämään hyödyksi siinä, että tehdään ihan tuulivoimayhtiökohtaisesti linjoja, jotka pirstovat metsälöitä, sen sijaan, että kunnat asemakaavoituksella halutessaan — ei pakosta, mutta halutessaan — voisivat ohjata siihen, että vierekkäiset tuulipuistot joutuisivat tekemään vain yhden siirtolinjan, koska se on tarkoituksenmukaista metsäkadon vähentämiseksi mutta myöskin maanomistajien näkökulmasta. Nyt tätä asiaa ei välttämättä voi hyväksikäyttää, kun pitää vain huomioonottaa. Minulla henkilökohtaisesti on sellainen tunne, että tässä nyt ministeri Mykkänen — ideologiallaan siitä, että pitää olla tällainen ohituskaista, jossa perämetsien ihmisiä ei kuulla eikä kuunnella, että saadaan sitä tuulivoimaa — käveli perussuomalaisten näkemyksen yli, tai sitten perussuomalaisten näkemys on muuttunut hyvin paljon siitä, mikä se oli ennen vaalia, ja nyt näkemys on toisenlainen. Mutta toivon, että lunastuslaissa sitten kuitenkin, ja siinä tuulivoimalaissa, joka korvaisi näiden siirtolinjojen alusasiat, asia huomioidaan vähän paremmin, jos se ohituskaistalla nyt joka tapauksessa tulee.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kangas.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

19.06 **Antti Kangas ps:** Kiitos, rouva puhemies! Vastaan edustaja Kalmarin ajatukseen siitä, että kunnat voisivat kaavoituksella määrittää siirtolinjojen paikan. Mikäli jokainen kunta kaavoittaisi omanlaisensa kaavan ja ohjaisi sillä siirtolinjan paikan, tultaisiin jossain vaiheessa siihen tilanteeseen, että tässä maassa ei voitaisi rakentaa ollenkaan siirtolinjoja. Se lisäisi valtavasti hallinnollista taakkaa, ja siihen me ei pyritä.

Ja siihen, onko kanta perussuomalaisilla muuttunut linjarakentamisen suhteen: niin ei, kanta ei ole muuttunut miksikään, mutta joku realismi tässä on pidettävä. Allekirjoittanut on kyllä kokemusasiantuntija linjarakentamisen osalta. Pelloillani menee 2×400 kilovoltin linja ja 1×110 kilovoltin linja, joten asia on hyvin tuttu, mutta haluan pitää arki-realismia mukana tässä lainvalmistelussa. Tällainen sitova, kuntien tekemä kaavoitus halvaannuttaisi koko linjarakentamisen, eikä se poista sitä, että meillä on tarve tuulivoimalaille ja meillä on tarve lunastuslain uudistukselle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Vestman.

19.07 **Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on toistuvasti viitattu tuulivoimaloiden tarvitsemiin siirtoyhteyksiin, mutta nyt on kyllä tärkeää huomata, että tässä asiassahan on kysymys muustakin. Tässä on kysymys kaikista vähintään 220 kilovoltin johdoista, eli tämä siis koskee myös koko Suomen kantaverkon rakentamista. Ja me kaikki ymmärretään, että sitä kantaverkkoa, näitä siirtolinjoja, pitää pystyä Suomessa johonkin rakentamaan, jotta turvataan sähkönsaanti joka kolkkaan Suomessa. On tärkeää, että sitä kunnallista itsehallintoa kunnioitetaan ja sitä asemakaavaa otetaan huomioon, ja se on otettava huomioon, kuten nyt esitetään. Mutta toisaalta ajattelen, että silloin, kun tämä yleisen tarpeen vaatimus täyttyy, ei ole perusteita sille, että se asemakaava muodostaa aivan ehdotonta estettä tällaisen kantaverkon rakentumiselle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kulmuni.

19.08 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä vastata siihen täällä keskustelussa tulleeeseen asiaan, että se tekisi jotenkin meidän sähkölinjojen siirtoyhteyksien rakentamisesta tavattoman monimutkaista ja vaikeaa ja hallinnollisesti sirpaleista, jos näitä kuntien asemakaavoja täytyisikin noudattaa.

Siis kyllähän jo nykypäivänäkin kunnat neuvottelevat paikallisesti ely-keskusten kanssa, mistä nämä mahdolliset yhteydet olisi syytä laittaa, ja varmasti suuri osa niistä menee ihan hyvässä yhteisymmärryksessä, mistä on järkevää laittaa. Mutta kuitenkin kun me tiedämme, että näitten sähkölinjojen siirtoyhteyksien rakentaminen on itse asiassa yksi kaikista suurin metsäkadon aiheuttaja, ja olemme vaikkapa tässä omassa vastalauseessamme ottaneet kantaa siihen, että näitä pitäisi suunnitella myös paremmin ja pidemmällä aikavälillä, niin kyllä minä pidän erittäin ongelmallisena, että kun kunnille kuitenkin on säädetty itsehallinto ja heillä on myös kaavamonopoli, niin sitten tuleekin korkeampi instanssi valtioneuvoston ja valtion tasolta, ja kaikissa asioissa, liittyen nyt vaikkapa tähän asemakaavaan, päätöksiä ei tarvitsisikaan noudattaa.

Minusta se on aika periaatteellinen asia, vaikka joku voi pitää sitä semantiikkana, että saako tehdä asemakaavan vastaisesti vai onko se ainoastaan otettava huomioon. Mutta kyllä kunnallisen itsehallinnon kannalta — ja sen kannalta, että ihmiset kuitenkin haluavat vaikuttaa sen oman lähiympäristönsä asioihin ja että he varmasti paikallisesti tietävät pal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

jon paremmin, mistä niiden piuhojen pitäisi heidän mielestään mennä — se debatti on minusta syytä käydä siellä paikallisella tasolla. Kyllä tietenkin kaikki suomalaiset haluavat sähköä, ja myös kunnissa ihmiset sen ymmärtävät.

Minusta se, että kunnallista itsehallintoa ja asemakaavoja kunnioitettaisiin siten, että asemakaavan vastaisesti ei saa näitä yhteyksiä tehdä, ei kyllä tekisi tästä mitenkään hallinnollisesti sirpaleista tai monimutkaistakaan, vaan se ainoastaan korostaisi sitä paikallista päätöksentekovaltaa ja myös vastuuta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Vestman.

19.10 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Kulmunin puheenvuorosta ei muodostunut kovin oikeellinen kuva siitä, mitkä ne edellytykset tälle lunastukselle ylipäättään ovat. Kysymyshän ei ole siitä, että valtioneuvosto voisi vain jostain ylhäältä käsin tulla päättämään, mihin haluaa niitä johtoja rakennettavan. Edellytyksenä on aina tämä yleinen tarve, ja se on oikeusharkintaa, se ei ole jotakin valtioneuvoston vapaata tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Sitä on jo sidottu. Tämä on korkea kynnyks, jonka jo täytyy täytyä, jotta ylipäättään se lunastus olisi mahdollinen. Kun vielä tässä esityksessä on sitten vaadittu, että on otettava huomioon vieläpä se asemakaava, niin kyllä tässä todella sitä kunnallista itsehallintoa ja kunnan kaavoitusmonopolia turvataan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Vielä edustaja Kulmuni.

19.11 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin, voi olla, että ajattelen tätä enemmän periaatteellisella tasolla kuin edellinen puhuja tässä, mutta se on kyllä ihan taivahan tosi, että se meidän vastalauseessa oleva esityksemme on toki kunnallista itsehallintoa enemmän puolustava — eli ei asemakaavan vastaisesti. Ymmärrän, että hallitus on ottanut lausuntokierroksen jälkeen jostain syystä tämän, että ainoastaan on ”otettava huomioon” asemakaava. Näissä on vissi ero. Se, että tuon tämän vastalauseen ja siihen liittyvän problematiikan esille, ei kyllä varmasti ole asian vääristelyä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ja sitten vielä edustaja Kalmari.

19.12 Anne Kalmari kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ihan konkreettinen esimerkki lyhyesti: Kyyjärvellä on päätetty, että saadakseen tuulivoimaluvan myös siirtolinjat on vedettävä maakaapelilla. Tuulivoimayhtiöllä totta kai aina on oikeusperusta siltä osin selvä, että jos tuulipuisto rakennetaan, niin se siirtolinja täytyy jostakin antaa, mutta on aivan eri asia, joutuuko se tuulivoimayhtiö toimimaan näin vai pitääkö sen ottaa huomioon, että olisi kiva rakentaa maakaapeli, mutta tehdä sitten toisella lailla, koska se on halvempaa niin.

Tämäntyyppisistä asioista on kyse, että annettaisiin sille lähidemokratialle mahdollisuus. Ei näitä ihan huvikseen tehdä. Näistä tuulivoimapuistoista tulee valtavat voitot, ja mielestäni silloin meidän kannattaisi jättää se raha maakuntiin, alueille, mitä siitä on mahdollista jäädä. Itse asiassa monet maat rahoittavat myös kantaverkkojen rakentamista, tai tuulivoimayhtiöt osallistuvat kantaverkkojen rakentamiseen. Eikö näidenkin osalta olisi järkevää, että ei toimittaisi kuten kehitysmaissa, että paikalliset eivät saa kuin haittoja ja voitot menevät muualle? Mielestäni kannattaisi toimia täysin toisella tavalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Vestman.

19.14 **Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Se, mistä edellisten puhujien kanssa olemme varmasti samaa mieltä, on se, että niitä korvauksia pitää kerta kaikkiaan korottaa. Tässä hallituksella on hyvin vahva tahtotila, ja asia on selkeästi linjattu hallitusohjelmaan, että lunastuslakia tullaan uudistamaan siten, että se paremmin turvaa omaisuudensuojaa. Valiokuntahan on tässä mietinnössään todennut, että valiokunnan mielestä myös voimansiirtolinjojen lunastuksesta maksettavia korvauksia tulee parantaa hallitusohjelman mukaisesti.

Haluan edelleenkin tästä vielä keskustan edustajia kiittää, että tälle linjalle löytyy yhteistä tukea, ja kun se esitys tänne eduskuntaan saadaan, niin todella mieluusti se tuolla talousvaliokunnassa käsitellään, kuten edustaja Kulmuni aiemmin totesi.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.